

KURYER LITEWSKI.

w Wilnie w Piątek dnia 19 Września r. s. 1830 Roku.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Sankt Petersburg dnia 13 września.
(z Gazety Sanktpetersburskiej.)

Ukaz Rządzącemu Senatowi.

Dla przecięcia szkodliwych działań epidemicznej choroby Cholery, która się zjawia w niektórych miejscach NASZEGO PAŃSTWA, uznaliśmy za potrzebną wysłać Ministra spraw wewnętrznych, Naszego Jenerała-adjutanta Hrabie Zakrewskiego, upełnomocniwszy go, do przedsięwzięcia skutecznych środków i działania ku przecięciu tej zarazy i ku podaniu, dotkniętym nią, wszystkich sposobów leczenia. Po dopełnieniu zaś tego polecenia, i po powrocie tu, weyść mu w obowiązki Ministra spraw wewnętrznych; a przez czas tej jego nieobecności, zarząd tego Ministerium poruczamy Członkowi Rady Państwa, Rzeczywistemu Radcy Tajnemu Engelowi.

Na autentyku własną Jego CESARSKIEJ MOŚCI ręką podpisano: NIKOLAY.
St. Petersburg
4 września 1830 r.

„Hrabio Arseniuszu Andrzejewiczu! Doświadczona gorliwość Wasza o dobro Państwa, i szczególna ufność Moja ku Wam, pobudziły Mnie włożyć na Was poruczenie, przy ważności swej, mające bezpośredni związek z teraźniejszym Waszym urzędem.

„Choroba, znaioma pod imieniem Cholera morbus, która się w połowie czerwca roku teraźniejszego zjawia w pogranicznych z Persją prowincjach naszych, przy wszystkich środkach i staraniach, z boleścią Moją, rozszerzyła się po obu stronach Kaukazu, w guberniach astrachańskiej, orenburskiej i saratowskiej, oraz w ziemi Wojska-Dońskiego.

Znajdując potrzebną, iżby wszystkie sposoby do zatamowania tej klęski pochodziły od jednej władzy, ażeby mogły być stanowczemi, upoważniam Was, wzięwszy pod swoje Główne Naczelnictwo ustanowioną w tym celu Kommissyą Centralną, działać z zupełną władzą, i przedsiębrać stanowcze środki, iakich tylko wymagać będą okoliczności i potrzeba. W tym względzie, chociażby W Panu powinieli być trzymać się wydanych dla pomienionej Kommissyi prawideł; jednakże zastawiając W Panu, w zdarzeniu koniecznej potrzeby, odmieniać je, i przywodzić do wykonania, donosić Mi o tém.

„Tym końcem zaleca się wszystkim wojskowym: lądowym i morskim Zwierzchnościom, w pomienionych i graniczących z niemi miejscach, ażeby zapotrzebowania Wasze wypełniały iak najszybciej: Cywilnym zaś Gubernatorom, Wy, z urzędu Ministra spraw wewnętrznych, dacie należyte względy tego zalecenia; a Jenerałowi Marszałkowi Polnemu Hrabie Paskiewiczowi, nie zaniechając wszelkimi sposobami dopomagać, dla przecięcia zarazy w prowincjach Zakaukaskich.

„O wszystkich Waszych działaniach, i o stanie zdrowia, w miejscach zaigtych Cholerą, a powierzających się Waszej pieczy, poruczam Wam donosić Mi co tydzień; za ustaniem zaś tej zarazy prosić Moiego rozwiązania względem powrotu do S. Petersburga; poczem macie weyść w obowiązki Ministra spraw wewnętrznych. Na czas zaś oddalenia się Waszego ze stolicy, zarząd Ministerium polecam Członkowi Rady Państwa, Rze-

czywistemu Radcy Tajnemu Engelowi. Obowiązek zaś fiński Gubernatora i Dowódcy oddzielnego korpusu fińskiego, zostawiam przy Was na tej samej podstawie, iak to było uczyniono przy uwolnieniu Was na urlop, iako Ministra spraw wewnętrznych, w przeszłym 1829 roku.

„Udzielając Wam całą tę ufność Moją, zostaję w pewnej nadziei, że Wasze doświadczenie, czynność i gorliwość, w zupełności usprawiedliwią Moje oczekiwania.

Zresztą zostaję ku Wam zawsze przychylnym.

Na autentyku własną Jego CESARSKIEJ MOŚCI ręką podpisano: NIKOLAY.

St. Petersburg d.
4 września 1830 r.

O środkach do zatamowania Cholery.

Z najpoddaniejszych doniesień WASZEJ CESARSKIEJ MOŚCI wiadomo, że choroba epidemiczna, Cholera, w roku teraźniejszym, weszła do granic Rosyi, z miast Perskich: Retta, Zinzilacha i Taurysu. W połowie czerwca początkowo zjawiała się ona w prowincyi Szyrwańskiej i Saljańskich przemysłach. Zamtąd stopniami się rozszerzała po Bakińskiej i Kubińskiej prowincjach, Chanstwie Tałyszynskiem, Derbencie, prowincyi Szachińskiej i powiecie Elizawetopolskim. We wszystkich tych miejscach do dnia 21 lipca było chorych na nią 4,557 osób, z których powróciło do zdrowia 2,447, umarło 1,653, zostało chorych 457. Z okręgu Elizawetopolskiego wzięta o kierunku w górę biegu rzeki Kur, a 27 lipca ukazała się w okolicach Tyflisu; zaś od 31 lipca do 6 sierpnia, umarło z niej w tém mieście 238 osób.

Drugi iey kierunek od Saljanu ponad morzem Kaspijskiem i w górę Wołgi. Na tej drodze 4 lipca ukazała się ta choroba około Sedliska; a 19 w Astrachaniu, gdzie w przeciągu pięściu dni zachorowało 1,229 osób, z których 43 umarło, a dalsi zostali chorymi. Potem, o iey glosowaniu, szczegółowych wiadomości nie otrzymano; ale Senator Lawrow, pod 7 sierpnia, pisze, że codziennie prawie więcej sta osób umiera. Idąc dalej, d. 4 sierpnia pokazała się w Carycynie, a 8 w Saratowie, gdzie we trzech dniach umarło 57 osób.

Nadto, zgubne skutki Cholery okazały się w obwodzie Kaukaskim po obu stronach Tereku, w Kizlarze, i ponad rzeką Kumą. We wszystkich tych miejscach, od 20 lipca do 9 sierpnia wygubiła ona 268 osób. W ziemi Dońskich Kozaków pokazała się w stancyi Kaczalińskiej, nad rzeką Donem, gdzie w dwóch dniach zabrała 9 osób. Nakoniec od Gubernatora Woennego Orenburskiego otrzymano doniesienie, iż zaraza ta nanowo do tamtejszego przedarła się kraju, zjawiwszy się w Gurjewie i Uralsku.

Ministerium spraw wewnętrznych, za otrzymaniem każdego doniesienia o tej zarazie, spieszenie starało się podać zależące od niego sposoby do iey przecięcia w miejscach zjawienia się. Tym końcem wysłało do Saratowa, Astrachania, kraju Zakaukaskiego, do Nakaźnego Atamana Wojska Dońskiego, do Naczelnika obwodu Kaukaskiego i do Orenburskiego Woennego Gubernatora, pewną liczbę drukowanych exemplarzy wydanej przez Radę Medyczną instrukcyi, o leczeniu Cholery, i o środkach uchronienia się od niej; po-

stani są do Astrachania i Saratowa medycy, ku pomocy miejscowym lekarzom; osadzono medyczne wakansy w kraju Zakaukaskim, pomimo tego, że ze strony Woyskowej Zwierzchności wysłano tam pewną liczbę lekarzy i felczerów; a żeby nie doznać niedostatku tych medykamentów, które, podług czynionych doświadczeń, szczególnie działają przeciw *Cholerze*, wysłano je przez umyślnego w dostatecznej ilości, nie tylko do Saratowskiej i Astrachańskiej, ale i do graniczących z niemi gubernii, ażeby w zdarzeniu zjawienia się tam zgubnej epidemii, mieć wszystkie sposoby do oparcia się jej działaniom.

Względnie policyjnych środków, do rozrządzeń działania przeciw tej chorobie, także przesłane są miejscowym Zwierzchnościom instrukcje, oparte, częścią na postrzeżeniach, otrzymanych z doświadczeń roku przeszłego przy wyępieniu *Cholery* w gubernii Orenburskiej, a częścią opartych na postanowieniach Komitetu Ministrów, które zasłużyły na Najwyższe potwierdzenie.

Nakoniec, na przedstawione w tej rzeczy do Najwyższej uwagi najpoddane przełożenia, *WASZĘ CESARSKIEJ MOŚCI* podobło się było rozkazać: a) znajdującemu się w Astrachaniu Senatorowi *Ławrowemu*, działać tam z zupełną władzą jego urzędu, ku zatamowaniu *Cholery*; i ku pomocy iemu przeznaczyć adjutanta bokuwego *Kokożkina*; b) znajdującym się w Gruzji Senatorom *Miecznikowemu* i *Hrabi Kutajswemu*, ażeby dopomagały miejscowe Zwierzchności do przecięcia zarazy; c) Orenburskiemu Wojskiemu Gubernatorowi *Hrabi Suchtelenowi* szczególnie mieć staranie około uśmierzenia tej choroby; dla czego ku pomocy iemu naznaczony adjutant bokuwy *Łaczinow*; i d) dla nieustannego działania w tych poleceniach Senatorowi *Ławrowemu* i *Hrabi Suchtelenowi* wydać dostateczne summy pieniężne.

Tym sposobem, ze strony Rządu przedsięwzięte są wszystkie środki policyjne i lekarskie dla uchronienia pomyślności narodowej.

Ale pomimo to wszystko, zaraza *Cholera* pożarła już mnóstwo ludu, a szybkie rozszerzenie się jej w różnych kierunkach grozi dalszymi klęskami. Chociaż samemi doświadczeniami przekonano się, że choroba ta nie jest epidemiczną i nie udziela się podobnie, jak czuma, przez dotknięcie się chorych albo rzeczy przy nich będących; jednakże działania jej nie mniej są zgubne, a rozszerzenie się w powietrzu daleko bystrzejsze. Prawdziwe jej charakterystyki nie dość jeszcze są znane oświeconej Europie; a zatem same nawet wnioski Medyków, o sposobach leczenia, nie zdając się w zdaniach, zdają się być więcej teoretycznymi czyli anologicznymi, niżli pewnymi. Trzeba zatem, mieć pewną liczbę doświadczeń na chorych, odkryć początek i bieg ich cierpień, dać wskazującą postrzeżeniami pomoc, i uważać ich skutki. Może być, że przy takich obserwacjach z doświadczeniami, wszystkie wydane dotąd medyczne instrukcje, okażą się, albo niedostatecznymi, albo potrzebnymi zupełnej odmiany w systemacie leczenia.

Chociaż upoważnieni Senatorowie i inni miejscowi Zwierzchnicy, bez wątpienia, nie spuszcza z uwagi niczego takiego, co im od Ministerium wskazano, i co się zdarzy w miejscowych okolicznościach, do ściągnięcia środków lekarskich i ochraniających; za każdym atoli nowym wydarzeniem, równie, jak i w niedostatku medyków, albo materiałów lekarskich, albo w zdarzeniu innych jakich przeszkód i trudności, będą się oni udawali do St-Petersburga prosząc o rozwiązanie, a tymczasem zaraza, nie zatrzymując się w swym postępie, rozprzestrzeni zgubne swe działania coraz dalej a dalej.

Senator *Ławrow*, kierując w Astrachaniu, gdzie zaraza w mocnym stopniu grassuje, nie może działać skutecznie w całej przestrzeni gubernii astrachańskiej. Podobnie, Główne naczelnictwo mający w kraju zakaukaskim, i *Hrabia Suchtelen* w Orenburgu, będąc jeden od drugiego dale-

ko, wszyscy wspólnie nie mogą zgodzić się w istocie sposobów i środków ku oparciu się śmiertelnemu potokowi i zatrzymaniu zgubnego jego biegu. Daleka zaś odległość stolicy, jako źródła wszystkich rozstrzygnięć i podania potrzebnych środków, przy największej gorliwości o dobro publiczne, sama przez się stała na zawadzie do oparcia się złemu w samym początku.

Choroba *Cholera* w naszej oyczyźnie jest zjawienie się niezwykłe; zatem i środki do jej oparcia się, powinny wychodzić z porządku ogólnego.

Z tych uwag, sądziłbym za nader pożyteczną ustanowić Komisją Centralną, dla zatamowania *Cholery*, na podstawie następującej:

1) Naczelnikiem tej Komisji, z wyboru *WASZĘ CESARSKIEJ MOŚCI*, naznaczyć Jenerała lub Senatora, umocowawszy go do działania, stosownie do okoliczności, i czynić stanowcze rozporządzenia, jakich tylko wymaga potrzeba, ku wyępieniu *Cholery*, i do uspokojenia mieszkańców, w tych miejscach, gdzie się ona znajduje.

2) Wojskowym i Cywilnym Zwierzchnościom, gubernii saratowskiej i astrachańskiej, Naczelnikowi obwodu kaukaskiego, Naczelnemu Atamanowi Wojska Dońskiego, równie, jak i graniczącym z temi miejscami Gubernatorom, przepisać, ażeby zapotrzebowania tego Naczelnika wypełniali bez najmniejszej zwłoki, i o każdym ukazaniu się lub działaniach *Cholery* niezwłocznie mu donosili, i postępowali podług jego rozporządzeń.

3) Główno-zarządzającemu w Gruzji, Orenburskiemu Wojskiemu Gubernatorowi i Senatorowi *Ławrowemu*, rozpocząć z nim komunikację, o działaniu *Cholery* w prowincjach Zakaukaskich, w Astrachaniu i w gubernii Orenburskiej, o środkach, przedsięwziętych przez nich do jej zatrzymania, i o środkach ze skutkiem działających w leczeniu chorych. Takież wiadomości osobom tym obowiązany dostarczać i Naczelnik Komisji, podług działań jego w innych miejscach, objętych zarazą. A nadto obowiązany jest zadosyć czyścić ich zapotrzebowaniom, dostarczając potrzebnych medykamentów, a w zdarzeniu możliwości, wysłaniem do nich urzędników medycznych.

4) Przy Naczelniku Komisji ustanowić *Radę Medyczną*, z urzędników medycznych wiedzy Woyskowej i Cywilnej, złożoną nie mniej, jak ze czterech członków, podług własnego jego wyboru, i do składu Komisji naznaczyć osobny *Fakultet Medyków*, dla zatamowania *Cholery*. (d. c. n.)

— Podług ostatnich wiadomości z Astrachania, spustoszenia, czynione przez *Cholere*, dzięki Najwyższemu, już ustały.

— Z zadowoleniem uwiadamy naszych czytelników, że od kilku już dni znajduje się w pośrodku nas Bohater Nawaryński, Admirał Angielski, Sir Edward *Codrington*. Publiczność nasza ze szczególniejszym uczestnictwem uważała tego znamienitego wojownika na koncercie Panny *Sontag* d. 8 t. m. (G.S.P.)

— Piszą z Moskwy, że Jego CESARSKA WYSOKOŚĆ, WIELKI XIĄŻĘ MICHAŁ PAWEŁOWICZ, skończywszy kurs tamtejszych wód mineralnych szluczych, w pożądanym stanie zdrowia, raczył wyjechać do St-Petersburga, d. 29 sierpnia wieczorem.

— Przez najwyższy dyplomata pod dniem 4 września, ienerał-major, ienerał-intendent floty, *Goltownin*, mianowany kawalerem orderu s. *Anny* 1szej klasy. (R.I.)

— Przez najwyższy ukaz do Rządzącego Senatu, pod dniem 5 sierpnia, rady stanu, *Giewliczowi*, wice-gubernatorowi astrachańskiemu, rozkazało sprawować obowiązki tamiecznego gubernatora cywilnego.

— CESARZ JEGOŚĆ w obwodzie kaukaskim i guberniach, gdzie się *cholera morbus* znajduje, nabor rekrutki odłożyć rozkazem do zupełnego tej choroby uśmierzenia. (G.S.)

KRÓLEWSTWO POLSKIE.

Warszawa dnia 22 września.

Najjaśniejszy PAN ozdobić raczył medalem z napisem: za uratowanie ginących, Adama Łaszcza, sługę miejskiego w Łatowiczu, który uratował życie Woyciechowi Bielskiemu, tonącemu w rzece Świdrze.

— *Hernani* czyli *Honor Kastylski*, dramat Wiktora Hugo, wytłumaczony na język polski przez S. B., opuścił już prasę w drukarni Puławskiej, i sprzedaje się po wszystkich księgarniach. (G. IV.)

— Jedno-tomowe paryskie wydanie dzieł *Krasickiego*, znaczny znajduje tu pokup.

— Odbyt na wexle zagraniczne w upływającym tygodniu był bardzo znaczny, do czego przyczynili się najwięcej kupcy, wyjeżdżający na iarmark lipski, którzy mieli potrzebę zaopatrzenia się w wexle do robienia tam interesów. Ta okoliczność wpłynęła nawet na podniesienie się cokolwiek ich ceny; przy końcu tygodnia do zbycia mało ich na placu pozostało.

Listy zastawne, wielu miały kupujących z przyczyny zbliżającego się losowania.

W obligacjach udziałowych na późniejszą dostawę odbyło się dosyć interesów; lecz więcej się okazało chcących kupować, niż sprzedających.

— W Galicyi zboże a szczególnie żyto znacznie zdrożało, z powodu lichego urodzaju w tym roku.

— Rada administracyjna Królestwa, zatwierdziła zapis summy zł. p. 18,000 hypotecznie ułokowanej, przez Antoniego Magiera, uczyniony Królewsko-Alexandrowskiemu Uniwersytetowi, z warunkiem, aby dochód z tej summy łożonym i obracanym był na wsparcie i utrzymanie młodzieńca, któryby szczególną zdolność w wydziale matematyczno-fizycznym do matematyki i fizyki wykazywał.

— Twierdzono i udowodniono, że para i polepszenie machin w ciągu ostatnich lat czterdziestu, zastępuje teraz 600 milionów ludzi. (Kor. IV.)

AUSTRYA.

Wiedeń dnia 28 sierpnia.

Mianowano tu trzech marszałków polnych poruczników, 8 generałów majorów. (Kor. IV.)

— Dnia 8 września. —

NN. Cesarstwo Ichmość i Arcy-Xiążę następcę tronu wyjechali wczora z zamku letniego *Schönbrunn* do *Schlosshof*.

— Dnia 10 —

Z powodu odprawić się mającego Seymu koronacyjnego w Węgrzech, 4 bataliony piechoty, oraz półki kirysyerów Arcy-Xiążę Następcę tronu i Xiążęcia Saskiego *Fryderyka*, otrzymały rozkaz udania się do *Prezburga*.

Przejeżdżało tedy kilku kupców tureckich, udających się na iarmark do *Lipska*.

Basza *Trawnika*, nie tylko uspokoił *Bośniaków*, lecz oraz powściągnął napady na granicę Austryacko-Kroacką.

— Dnia 13 —

N. Cesarz Jmć dał Arcy-Xiążciu *Ferdynandowi*, następcę tronu, wielki krzyż Węgierskiego orderu s. *Stefana*.

Liczna Deputacja teraźniejszego Seymu Węgierskiego, złożona z Biskupów, Baronów, Magnatów, oraz wielu Deputowanych Kapituł, Komitatów i miast wolnych królewskich, udała się d. 12 b. m. do *Schlosshof*, i podała N. Cesarzowi Królowi nayspokojniejsze przełożenie zgromadzonych Stanów, z wynurzeniem uczuć niezachwianej wierności i przywiązania, oraz z prośbą, aby Monarcha raczył przyspieszyć swoje przybycie w pośrodk wiernych Węgrów. — Na mowę Patryarchy Arcy-Biskupa *Erlauskiego*, mianą w imieniu Deputacji, raczył N. Pan odpowiedzieć ze zwykłą łaskawością i przyrzec, iż nazajutrz d. 13 b. m. przybędzie do *Prezburga*. Udała się potem Deputacja do Arcy-Xiążę Następcę tronu, będącego także w *Schlosshof*, aby go, jako mającego się

koronować na przyszłego Króla, powitała. Odpowiedź Arcy-Xiążę, dana Deputacji, była kilkakrotnie przerwana radośnymi okrzykami, które się oraz przy iey skończeniu ponowiły. Następnie raczył N. Pan wezwać całą Deputację na obiad do zamku, poczem wrócił do *Prezburga*, dla uwiadomienia zgromadzonych tam Stanów o dopełnieniu danego iey zlecenia. (G. IV.)

NIDERLANDY.

Haga d. 7 września.

(Journal de St. Petersburg.)

Zawczora, w stolicy iey, została opublikowana następująca odezwa królewska:

My Wilhelm etc.

„Opatrzność boska, które to królestwo raczyła obdarzyć piętnastoletnim pokojem z całą Europą, porządkiem wewnętrznym i wzrastającą pomyślnością, dotknęła teraz dwie prowincje niezliczonemi klęskami, a spokojność wielu prowincyj pogranicznych została zaburzona albo zagrożona.

Na pierwszą o tych nieszczęściach wiadomość, pospieszyliśmy zwołać nadzwyczajnie Stany-Jeneralne, które, podług wyrazów prawa fundamentalnego, reprezentują cały naród niderlandzki, a żeby wspólnie z ich władzami szlacheckimi, obmyślić środki, jakich wymaga stan narodu i obecne okoliczności. W tymże czasie, nasi synowie nasykoczańsi: Xiążę *Oranii* i Xiążę *Fryderyk* Niderlandzki, zostali przez Nas zobowiązanymi, udać się do tych prowincyj, iużto, a żeby wojskami, pod ich rozrządzenie oddanymi, zastąpić osoby i własności, iuż dla dobrego rozpoznania stanu istotnego rzeczy, a Nam przełożyć środki nayprzystojsze ku uspokojeniu umysłów.

„To zlecenie, napełnione uczuciami ludzkości i szczerości, które naród będzie umiał ocenić, umocniło nas w przekonaniu, iż nawet w miejskach, gdzie się ukazuje naywiększe poruszenie, przywiązanie do naszego domu i do narodowej niepodległości pozostało niezachwianem i było iawnie oświadczone; iakkolwiek trapiącemi są nasze serce te okoliczności, o których powzięliśmy wiadomość, nie tracimy jednak nadziei przywrócenia porządku i czynności władz prawnych, oraz mocy praw, przy łasce Wszechmocnego, którego wsparcia błagamy w niniejszym ważnym, a dotkliwym stanie rzeczy, oraz z pomocą wszystkich dobrych i wiernych obywateli królestwa.

„Tego skutku nadzieję pokładamy na przyłożeniu się Stanów-Jeneralnych, którym poruczymy wysledzić; azali nieszczęścia, które trapią oyczyznę, nie powinny być przypisane iakiej wadzie w instytucjach, i czy nie można by temu zaradzić; przede wszystkiem zaś, rozstrząsnąć, azali warunki, postanowione traktatami i prawem fundamentalnem między dwoma wielkimi działami Królestwa, dla dobra wspólnego, mogą być w formie lub sposobie zmodyfikowane, dla pomyślności ogólnej. Pragniemy, iżby te ważne kwestye były starannie zważone i rozstrząsione z zupełną wolnością. Żadna sercu naszemu ofiara przykra nie będzie, byleby tylko spełnić życzenia i zapewnić szczęśliwość narodu, którego dobro było statecznym przedmiotem naszych usiłowań i naszej troskliwości.

Jednakże, iakkolwiek z łaskawością i szczerością chcemy sprzyjać dobru oyczyzny, przez środki wielkie i stanowcze: razem też atoli mamy niewzruszone postanowienie utrzymać prawa wszystkich części Królestwa, bez różnicy, a tych środków użyć tylko drogą prawną, zgodną z przysięgą, którą sami wykonali, i którą nam wykonano.

Niderlandczycy! mieszkańcy różnych części tej pięknej krainy, którą Opatrzność boska i zgoda mieszkańców nie raz wyrwała z nieszczęść i przywalających, czekajcie w spokojności i zaufaniu rozstrzygnięcia ważnych kwestyj, które wynikają z okoliczności; dopomagajcie usiłowaniom władzy prawej około zachowania porządku wewnętrznego i mocy praw tam, gdzie nie były one

zamieszanemi, tudzież około przywrócenia porządku i prawa tam, gdzie zostały naruszone. Wzmocniacie działanie prawa, iżby nawzajem prawo ochraniało wasze majątki, wasz przemysł i wasze osobiste bezpieczeństwo. Niech wszelka różność opinii zniknie pośród wzrastających niebezpieczeństw anarchii, która się okazuje w różnych miejscach pod najstraszniejszymi formami, a która raby zadała ranę nieuleczoną pomysłowości mieszkańców i dobru narodowemu, jeśli się jej nie zapobiegło skutecznie, przez środki, które z prawa fundamentalnego należą do rozporządzenia rządu, oraz przez czynną gorliwość wiernych obywateli. Niech dobrzy obywatele wszędzie się odłączają od wichrzycieli spokoju publicznego, a szlachetnie ich usiłowania, około przywrócenia ogólnego pokoju tam, gdzie on jest jeszcze zagrożonym, niech wreszcie położą koniec, tak wielkim nieszczęściom i zniszczą nawet ślad tych nieporządków.

Odezwa ta zostanie wszędzie ogłoszoną i przybitą w zwyczajnych formach, oraz umieszczoną w gazecie urzędowej. Dnia 5 września 1850 roku, a panowania naszego 17go.

podpisano. WILHELM.

Kontrasygnował J. G. de Meyvan Streefkerk.

— Dnia 9 —

Donoszą, iż J. K. M. sam osobiście zagał Stany-Jeneralne, w przyszły poniedziałek. Ich Królewskie Wysokosci: Xiążę Oranii i Xiążę Fryderyk Niderlandzki będą na nich obecnymi.

— Wczora, przybył tu J. K. W. Xiążę Albert Pruski.

Bruxella dnia 10 września.

W gazecie *Staats-Courant* czytamy, co następuje:

„Król, z gniewem dowiedziawszy się o trwaniu powstania i buntu, przeciwko władzy prawnej, w kilku miejscach prowincji Brabancji południowej i *Leodyum*, osądził się być zobowiązanym, czekając wypadku narad Stanów-Jeneralnych, zwołanych na dzień 13 t.m., wstrzymać tego buntu szerzenie się w miejscach, gdzie porządek i spokój zostały utrzymane przez dobrze myślących obywateli, oraz w miejscach warównych Niderlandzkich, i przedsięwziąć jak najdzielniejsze środki do wspierania walecznego ludu i granic Królestwa przeciw buntownikom. Na skutek tego, officerom dowodzącym armią polową i twierdzami zostały przesłane należyte instrukcje, iżby nie zaniechywano, ani ostrożności, ani środków, któreby mogły utrzymać spokój; przepisano im gwałt odpięrać mocą oręża.

„Oprócz tego, rządcy prowincji otrzymali instrukcje, mające na celu opierać się burzycielom, jeśli w chęciach zbrodniczych kusili się zamieszać szczęśliwość dobrych i spokojnych obywateli.

„Wszyscy dobrze myślący, wszyscy szczerzy i wierni przyjaciele praw i porządku mogą być pewnymi, że ich własności będą miały opiekę, że oraz ich prawa i interesa bynajmniej nie zostaną łupem gwałtu i złośliwości.

„To upewnienie spoczywa szczególnie na ufności, jaką rząd pokłada w zdrowej części ludu niderlandzkiego, części, która najszybciej formuje wcale znaczną większość ludności.

— Rozsiano wieść o smutnych wypadkach, jakoby zaszytych w *Gandawie*, wczora i tej nocy. Możemy dać najszybsze zapewnienie, iż te wieści nie mają żadnej zasady.

— J. K. W. Xiążę Fryderyk wczora, wieczorem, wyjechał z *Vilvorde* do *Mechlinu*. (J.d.S.P.)

FRANCYA.

Paryż dnia 6 września.

Na posiedzeniu izby deputowanych dnia 4, minister spraw zagranicznych oświadczył, iż Król kazał uwiadomić agentów francuskich przy rządach amerykańskich, oraz agentów rządów amerykańskich, którzy są w *Paryżu*, iż J. K. M. jest

gotów, o interesa handlowe Francji układać się z agentami, którzyby przybyli do *Paryża*, opatrzeni dostateczną władzą.

— Petycja do Króla, względem zaprowadzenia w *Paryżu* składu ienaralnego, już oddawna, pożądanego przez kupców tego miasta, została dnia 2 złożoną w birży i wszyscy obecni negocjanci, bardzo skwapliwie ją podpisali. Wiele pozostało do życzenia, mówi gazeta *Quotidienne*, iżby okoliczności nie przeciwiły się wykonaniu tak pożytecznego projektu. Wiemy, iż rząd ostatni czynnie się był nim zajmował.

— Szpital *des Quinze-Vingts* został znowu przyłączonym bezpośrednio do ministra sekretarza stanu departamentu spraw wewnętrznych; będzie on, pod zwierzchnictwem tego ministra, zarządzany przez kommisją bezpłatną, złożoną z 5 członków.

— Kommissya deputowanych, dnia 1 wieczorem zniósł sekret, względem 4ch ex-ministrów, aresztowanych w *Vincennes*; mogli oni zaraz się komunikować ze swoimi rodzinami.

— Dnia 28 sierpnia, w mieście *Soissons* wszczął się rozruch ludu, w celu zmniejszenia chleba.

— Dnia 2, w *Rouen*, przez gwardyę narodową zostali aresztowani niespokojni. Tegoż dnia, w *Orleanie*, tłum winiarzy spalił wszystkie papiery i rejestra poboru bramnego przy bramie paryskiej. Gdy jeszcze dnia 4 zrana, wynikiły zgromadzenia się tłumy, gwardya narodowa musiała je rozpuścić.

— P. *Martainville*, autor wielu dzieł dramatycznych i znany, jako redaktor wielu artykułów do dzienników politycznych, umarł niedawno w *Sablonville*, blisko *Paryża*.

— Przez rozkaz policyjny, cena chleba została zmniejszoną na pierwsze dwa tygodnie tego miesiąca; jest ona 16 soldów za 4 funty pierwszej dobroci.

— Xiążę *Talleyrand* został mianowany posłem nadzwyczajnym i ministrem pełnomocnym przy Królu Jegomości W. Brytanii.

— Doniesienie telegraficzne, przesłane dnia 6 wieczorem, a datowane z *Nimes* d. 5 września, uwiadoma, iż wszystko tam powróciło do porządku. Znacniejsi fabrykanci zebrali się celem obmyślenia środków dania roboty pracownikom. Odbywało się śledztwo z różnemi sprawcami zaburzeń, popełnionych w dniach poprzedzających.

— Nie przestało się odbywać śledztwo względem oskarżenia ex-ministrów; ale więzienie tych z pomiędzy nich, którzy zostali aresztowani w *Vincennes*, zostało złagodzone. (J.d.S.P.)

N I E M C Y.

Berlin dnia 11 września.

Dzisiaj, o godzinie 10 zrana, J. K. M. był na rewii wojsk, które składają garnizon tej stolicy; przebiegłszy szeregi, J. K. M. kazał im przeciągnąć przed sobą. Marszałek polny, Hrabia *Dybiez-Zabłkański*, znajdował się przy Królu Jegomości. Najpiękniejsza pogoda sprzyjała tej paradzie, która zwała wielkie mnóstwo widzów, szczególnie tych, iż mogą korzystać z tej okoliczności, ażeby swemu ukochanemu Monarsze okazać uczucia poświęcenia się, uszanowania i miłości, któremi są ożywieni dla Jego Najjaśniejszej Osoby. (J.d.S.P.)

— Dnia 15 —

Cesarsko-Rossyjski wice-kanclerz i minister spraw zagranicznych, Hr. *Nesselrode*, wyjechał do *Petersburga*. (G.W.)

Frankfort dnia 3 września.

W *Kolonii*, na wezwanie kommandanta placu, uzbili się obywatele miasta, i odbywali patrole w nocy, dnia 31 sierpnia.

— Nigdzie publiczna spokojność nie została zamieszana. Xiążę *Wilhelm*, syn J. K. M., w *Lippstadt*, *Düsseldorfie*, *Elberfeldzie*, oraz we wszystkich miejscach, kędy przejeżdżał, był przyjmowany z największym uniesieniem. (J.d.S.P.)

DODATEK